

נורה הדיבר

לע"נ הטהורה של מורנו ורבינו עט"ר הגה"צ מרן רבי משה יעקב ווייס בן הגה"ק רבי אברהם צבי זצ"ל גלב"ע ה"י בטבת תשע"ב

זמני כניסת ויציאת השבת

הדה"נ מוצ"ש ר"ת	ב"ב	ירושלים
6:39	6:04	5:04
6:41	6:03	4:50

יו"ל ע"י בית המדרש הגדול "היכל אברהם צבי" נזה אחיעזר

בנשיאות מורנו הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א גאב"ד נזה אחיעזר

רח' נחשוני 3 (מאחורי ביתבנים 7-9), נזה אחיעזר בני ברק

עש"ק פרשת תצוה י' באדר א' תשע"ט, גליון מס' 468

חידה לפרשת השבוע

- למי בפרשה בן דוד אשכנזי?
- מצא בפרשה אני שר צבא.
- מצא בפרשה מלך מדיני.

נושא הלכתי לפרשת השבוע

משיעוריו של הגאון רבי יצחק ישעי' שליט"א

גאב"ד נזה אחיעזר – בני ברק

הדברים נכתבו להגדיל תורה ולהאדירה, ולא להלכה למעשה

הדלקת נרות שבת בבזיכי החנוכה

[שמות כו, כ] וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ פֶּתִית לְמָאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד. בבעל הטורים: תצוה, בגימטריא י'שים צוה', רמז להדלקת הנר לנשים חובה בשבת.

שאלה: האם מותר להשתמש בחנוכה או בצלוחיות שהשתמשו בהם לנרות חנוכה כדי להדליק בהם נרות שבת.

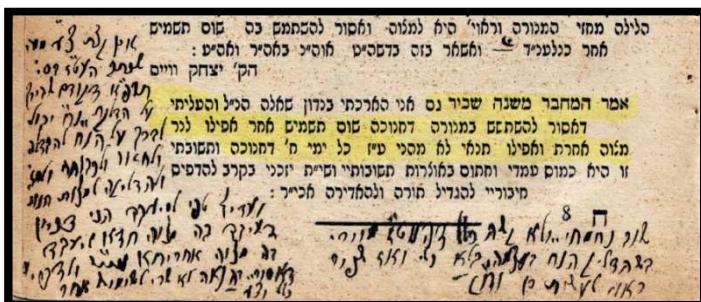
המצדד ש'הנרות הללו קודש' הוא אף על הבזיכים

המהר"י עייאש זצ"ל בשו"ת בית יהודה (או"ח, כא) נשאל, מהו ליקח נר של חנוכה ולהדליק בו בשבת, למי שנוהג להדליק בכל ליל שבת ז' נרות על דרך הקבלה כנגד שבע נערות הראויות לתת לה מבית המלך, ודי למבין. האם מאחר שפסק בשו"ע (או"ח תרעד, ב) שמותר להדליק נר שבת מנר חנוכה, מפני שכולם של מצוה, הכא נמי לא שנא. או דילמא, שאני התם שאין לו הנאה נראית לעין, משא"כ כאן שהיא הנאה גמורה, שהנרות שהן קודש מורידין אותם מקדושתן. ואע"פ שהנר של שבת הוא של מצוה, אין הנדון דומה לראיה, שנרות חנוכה אנו אומרים עליהם הנרות הללו קדש הם, ופירושו הוא גם על הבזיכים שהשמן והפתילות נתונים בהם. כמו שפירש"י [(במדבר ד, ט): לוצי"ש בלע"ז, שנותנים בהם השמן והפתילות. וכן לעזרש"י בשמות (ל, ז), והוסיף: וכן כל נרות האמורות במנורה, חוץ ממקום שנאמר שם העלאה, שהוא לשון הדלקה]. אבל נרות שבת [-פמוטים] אילו היו קודש איך מותר להדליק בהן בחול. ואם נאמר שנה נרות שבת קדושתם דומה, ומותר להדליק של זה בזה. אולי רק שתי נרות שבת שהם של מצוה מדינא, אבל שבעה נרות שאינם מן הדין אלא מילי דחסידותא לא. או שמא כיון שהדלקת שני נרות מכוונת כנגד זכור ושמו, ואלו כנגד ז' נערות, גם הם של מצוה. אלא שלא פסקו שחייב להדליקם, כי אין גוזרים על הציבור אא"כ רוב הציבור יכולין לעמוד בה (עבודה זרה לו, א). - לדעת השואל 'אמירת הנרות הללו קודש' מקדשת את הבזיכים, ואולי אסור להשתמש בהם אף להדלקת נר מצוה אחר.

כל נרות שמדליק לשבת ולחנוכה קרויין נר מצוה

והאר"י הבית יהודה להשיב, ובתוך דבריו כתב: ולכאורה נראה דבר פשוט דכל נר שמדליקין לכבוד שבת, וכן לכבוד בית הכנסת, אין להם שיעור, דכולהו מיקרו נר מצוה. דלא מיבעיא אם מדליקין שבעה נרות לכוונת סודם. אלא אפילו מרבה בנרות לכבוד, שיתמלא הבית כולו אורה בכלל נר שבת הוי. דלא נתנו דבריהם לשיעורין. ואין לומר דכיון דאינו מחוייב להדליק כולי האי, אין מצותו שקולה כנר חנוכה. דליתא, דהא אפילו נר שבת המחוייב, אין קדושתו כקדושת נר חנוכה, כמ"ש מע"כ. דבנרות חנוכה גופייהו איך התירו להדליק מנר לנר, הא קימא לן דמצות נר חנוכה נר איש וביתו, כדאיתא בפרק במה מדליקין (שבת כא, ב), ופי' רש"י, נר א' בכל לילה, ואיש וכל בני ביתו סגי להו

בנר א', ע"כ. ואנו שמדליקין נר נוסף בכל לילה, היינו משום דעבדינן כמהדרין מן המהדרין, כדאיתא התם בגמרא. וא"כ אם אנו הולכים אחר חיוב המצוה, לא היה לנו להדליק בנרות חנוכה מנר לנר, כיון דהראשון למצוה והאחרים להידור. ואין לומר דלא התירו אלא להדליק מנר לנר דמהדרין, דאין כן משמעות הש"ס והפוסקים. וא"ת דלפי זה קשה מ"ש הרמ"א (או"ח תרעד, א), וז"ל ונהגו להחמיר בנר חנוכה שלא להדליק אפילו מנר לנר, דעיקר מצותו אינו אלא נר אחד והשאר אינו למצוה כל כך, ע"כ. והוא תימה, דהא בגמ' מוכח דמדליקין מנר לנר, אפי' נר דמהדרין מנר דמצוה הסמוך לו. דאין לומר דהרמ"א מפרש דפירוש מדליקין מנר לנר דאיתא בש"ס הוא רצונו לומר נר חנוכה של בית זה מנר חנוכה של בית אחר, דתרווייהו מיירי בחיוב מצוה. דליתא, דהא איתא (שם, תרעה, א) דצריך שידליקנה במקום הנחתה, שאם הדליקה בפנים והוציאה בחוץ לא יצא, ע"כ. ואין לומר דהה"ג אזיל לטעמיה (תרעה, ב) דכתב כמנהג האשכנזים להדליק כל אחד מבני הבית. דסוף סוף הוא בכלל מהדרין, ומאי שנא. ואין לומר נמי דפסק כרב דפליג אדשמואל, וסבירא ליה דאין מדליקין מנר לנר, וסבירא ליה כמאן דאמר התם דבאכחושי דמצוה פליגי, ואסר רב אפילו בלא קינסא. דהא ליתא, חדא דהא אסיק בש"ס אי אמרת הדלקה עושה מצוה מדליקין מנר לנר. ועוד דלא היה לו לומר הטעם דעיקר מצותו אינו אלא נר אחד כו', אלא היה לו לומר משום דאזלינן לחומרא כרב. והתוס' והמרדכי והגמ"י שהזכירו חומרא זו שנהגו להחמיר, לא הזכירו טעם שכתב הה"ה, אלא כתבו סתם בלא טעם. ואפשר לומר בכוונת הה"ה דאין כוונתו כפשט הלשון דהשאר שאינן לעיקר המצוה אין מדליקין אותם לפי

כת"ק המשנה שכיר בגליון ספר שיח יצחק המתפרסם כאן

הדין. אלא רצונו לומר דיאמרו בני אדם כיון שהשאר אינו מצוה כל כך, אף על פי כן התירו בהם להדליק זה מזה, הכי נמי נר של חול. ויבואו להדליק אפילו נר של חול ממש, והוי כעין גזרה, ודוק יפה. על כל פנים בודאי דאין לחוש לאותה חומרא למעשה, דאין לנו לגזור גזירות מדעתינו במה שלא נזכרו בתלמוד.

על מה הכריע הבית יהודה שאין לנו לגזור מדעתינו

ובחזון עובדיה (חנוכה, שמנים ופתילות הע"ז) הבין שמה שכתב בסיום דבריו 'על כל פנים בודאי דאין לחוש לאותה חומרא למעשה, דאין לנו לגזור גזירות מדעתינו במה שלא נזכרו בתלמוד'. הוא מסקנתו במה שהארץ לפני כן לדחות דברי הרמ"א (תרעד, א) שהחמיר שלא להדליק נרות חנוכה מנר לנר, כמו שהבאתי לעיל. - אך אם כן לפי הבנת החזון עובדיה לא הכריע הבית יהודה כלל בנידון שאלתו-שאלתנו, אם מותר להדליק נרות שבת במנורת חנוכה, שבכל התשובה לא הזכיר הכרעתו בזה, ומסקנתו אינה מבוארת. מלבד שקשה להאמין שכתב בסגנון זה 'בודאי אין לחוש', נגד אדונינו הרמ"א, שהעתיק המנהג בשם תוס' ומרדכי והגהות מיימוניות בשם רבינו שמחה. [ולפנינו בהגה"מ בשינוי, ואכמ"ל], אף כשרוצים לדחות דבריו מהלכה. לכן נראה לי שבסיום דבריו בדיבור זה חזר הבית יהודה לעניין נידון שאלתו, וזו היא הכרעתו לסיים מסקנתו בנידון שנשאל, וכמו כתבתי בפנים. ואף להבנת החזון עובדיה, כיון שמסיק שלא להחמיר כרמ"א, ומתיר להדליק מנר לנר, א"כ לדעתו ה"ה שמותר לאחר שכבה הנר להדליק בבזיך נר מצוה אחרת.

איסור ההשתמשות בנר חנוכה ובבזיכים הוא רק כשדולק

לכן נראה שמה שכתב, 'על כל פנים בודאי אין לחוש לאותה חומרא למעשה, דאין לנו לגזור גזירות מדעתינו במה שלא נזכרו בתלמוד'. כוונתו למה שרצה השואל להחמיר לאסור להדליק במנורת חנוכה נרות שבת. ואם כי לא כתב מפורש טעם ההיתר מדוע מותר להשתמש בבזיכי החנוכה. וכיון שבתוך דבריו העלה דהאיסור להשתמש לאורה הוא רק כדי שיהא ניכר שהוא נר מצוה, כמ"ש רש"י (שבת כא, ב ד"ה ואסור), שאם משתמש לאורה יאמרו דלצורכו הדליקה. וכן ביאר [בד"ה ומעתה] שאף שהשו"ע (הנ"ל תרעד, ב) הביא את דעת בעל התרומה (רכט) רק כ"ש מי שאומר שר של בית הכנסת ושל חנוכה ושל שבת, כולם של מצוה הם, ומותר להדליק מזה לזה, לא מצאנו חולק בזה, אלא שהשו"ע דרכו לכתוב סברה שלא נזכרה אלא בפוסק אחד, בשם 'ש' מי שאומר, כמו שכתבו האחרונים בכלליהם. וא"כ פשוט שכל נר שמדליקין לכבוד שבת או בית הכנסת הוא נר מצוה, דלא נתנו דבריהם לשיעורין. והביא שיש מי שאוסר להדליק מנר לנר מטעם ביזוי מצוה. ויש שאין חושש לזה. אם כן כשאין נרות חנוכה דולקים אין מקום לאסור להשתמש בבזיכים, ובפרט להדלקת נר מצוה, כגון נר שבת או בית הכנסת. - דעתו [לפי הבנת] שאין לנו לגזור דיני קדושה בבזיכי נר חנוכה.

האוסרים להדליק נר מצוה מנר חנוכה

וראיתי בשו"ת משנה שכיר בתשובתו (טייטסהאל, או"ח, רה-רו [שג-דש במה] קרן רא"ם) שתובא לקמן, הביא דעת הבית יהודה, והעיר עליו שסתם שאלתו, אם נידונו בחנוכה, הוא פלא שהרי הוא צריך את המנורה להדליק לנר חנוכה בליל שבת. ושוב אינו יכול ללקחה לנר שבת. ואולי כיון על משך השנה אחר חנוכה. והיה לו לבאר זה. והוא דן משום ביזוי מצוה לחוד, וקסמין על מה שפסק המחבר דנר לנר אפילו נר שבת מנר חנוכה מדליקין. ותמה עליו שם, וכן בתשובתו (או"ח, ח) [י במהדורת קרן רא"ם] שכתב 'לפי שלא נמצאת סברה זו אלא לבעל התרומה, כמ"ש הב"י, כתב בשם יש מי שאומר, עכ"ל. והיא פליאה נשגבה, וכשגגה היוצאת מלפני השליט, ונעלם ממנו הר"ן (שבת ט, א מדפי הר"ף ד"ה הלכות) והרשב"א (שבת כא, ב ד"ה א"ר ירמיה), שכתבו בהדיא, דהא דמדליקין מנר לנר, היינו דוקא בנרות דחנוכה דהם מצוה אחת, ולא נרות דעלמא אף דגם הם של מצוה. וגם להרמב"ן (מלחמות, שם) דאיסור כל תשמיש הוא משום דהוי כמו דבר שבקדושה דאסור בהנאה, ה"ה של מצוה. כמו שכתב שם בפירושו. א"כ ה"ה נר של מצוה אסור להדליק מנר של חנוכה, דעשאן קודש. וזולת מנר של שבת ושל ביהכ"נ, כיון דליהנות נתנו, וכמו שכתב הב"י (קנר, ד"ה וכתב עוד בנ"ב). אבל מנר חנוכה אסור לכל הני פוסקים. וביותר תימה עליו דהא הטור מסיים, וא"א הרא"ש אוסר. א"כ אפילו נעלם ממנו לפי שעה דברי המפרשים

הנ"ל, אבל היה לו לזכור דברי הטור הנ"ל, דשפיר יש מי שחולק על ספר התרומה. וצ"ע עליו. וכן תמה המשנה שכיר על השמטת השו"ע דעות אלו בתשובתו המובאת להלן, וכתב שאף שהסמ"ג (עשין דרבנן, ה) פוסק כספר התרומה המתיר, רוב הפוסקים הנ"ל אוסרים. והביא שבהגהות חשק שלמה (מעילה ג) תמה על השו"ע שדבריו הם נגד דעת הר"ן. - ואם כי צדק בתמיהתו, מ"מ רק כשנרות חנוכה דולקין אין להנות מהם, אבל לא לאחר שכבר נתקיימה מצוותם, לכאורה לא מצאנו מי שיחוש שהשימוש בבזיכהם ייחשב כבזיונם.

האוסר כיבוי ושימוש במנורה לאחר שדלקה כשיעור

גם הגרי"ש טייטסהאל הי"ד בעל משנה שכיר (הנ"ל), דן עם ידידו הגאון רבי יצחק ווייס הי"ד בנידון שאלתנו, בקונטרס 'שיח יצחק' (י) שבסוף ספר טוב יגאל מבעל משנה שכיר. [ושבו נדפס מכתב הגרי"ו בשינויים בספרו 'שיח יצחק' (או"ח, שמג), שנערך על פי כתי"ק]. וז"ל: אשר סיפר הדר"ג נ"י, שבסעודת מצוה סעודת סיום, שהיתה בליל ר"ח טבת, לקח הגביר בעל השמחה מנורה בת ח' קנים, אשר היתה דולקת למצות היום, אחר שכבר דלקה כשיעור, ותחב בה נרות גדולות להאיר בסעודה, אם כתורה עשה. [ובשו"ת שם: מנורה... אשר מדליק בה כל השנה נר שבת, ובימי חנוכה מדליק בה נרות חנוכה. - הוסיף, אולי מתוך ידיעת פרטי המעשה, שלא היתה המנורה מיוחדת לנר חנוכה בלבד]. והשיב הגרי"ו: אי הוינא התם הוה אמינא דעתי העניה, שלענ"ד לא נכון הדבר. וטעמא דידי, דהנה הב"ח (תרעב), אחר שהביא שיטת רבנו ירוחם משמיה דגאונים, דאפילו אחר שיעור זה אסור להשתמש לאורה. ומהרש"ל בתשובה אוסר מפני הרואה, אבל לכבותם מתיר. כותב הב"ח, מיהו המנהג שלא לכבות, ואסור להתיר להן. ועוד מסיק הב"ח, כיון דאיכא תרי לישני, ורוב פוסקים מפרשים דפליגי, ור"ת כתבו דנהגו כלשון ראשון, וללשון ראשון אסור לכבות או להשתמש לאורן לאחר שדלקו השיעור, שהרי ללשון ראשון לא הוזכר שום שיעור והכל שוה, א"כ מדינא ג"כ אסור, יעו"ש. ומצאתי בפוסק קדמון, התניא רבתי (חנוכה, לה), וז"ל: כתב בעל עשרת הדברות העיטור, אם הוצרך לה לאחר שיעור זה, מכניסה ומשתמש לאורה ומותר, ובשם בעל התרומה ז"ל מצאתי, הני מילי לקדמונים שהיו מדליקים ברשות הרבים, ולא הוי פרסום נס לאחר שכלה הרגל, אבל אנו שמדליקים בפנים הוה הכירא לבני הבית עד עמוד השחר, עכ"ל. ורצון הפוסק התניא בזה לענ"ד, מאחר דאנן קי"ל שיכול להדליק עד עמוד השחר, א"כ כל הלילה זמן הדלקה, לזאת אסור לכבותה או להשתמש לאורה כל הלילה. וכשיטת הב"ח ז"ע שהמציא כן לדינא, וכהנ"ל. ולפי"ז כיון דאנן קי"ל דמדליק והולך כל הלילה, ואף בברכה (תרעב, מג"א ו), א"כ כל הלילה ראויה המנורה למצוה, ואסור להשתמש בה שום תשמיש אחר, כנלענ"ד. - אסר שימוש במנורה למצוה אחרת בליל חנוכה. ומשמע שבחנוכה ביום ובשאר ימות השנה יכול להשתמש במנורה לצורך אחר. אך יתכן שכיון שלא היתה המנורה מיוחדת לנרות חנוכה, כמו שהוסיף בשו"ת, לכן לא דן אם יש איסור השתמשות במנורה המיוחדת לחנוכה.

האוסר שימוש במנורת חנוכה כל שמונת ימי החנוכה

בשולי המכתב שבקונטרס הנ"ל [והושטט בשו"ת] נוסף: אמר המחבר משנה שכיר, גם אני הארכתי בנדון שאלה זו, והעליתי דאסור להשתמש במנורה דחנוכה שום תשמיש אחר, אפילו לנר מצוה אחרת. ואפילו תנאי לא מהני לזה, כל ח' ימי חנוכה, ותשובתי זו היא כמוס עמדי וחתום באוצרות תשובתי. השי"ת יזכני בקרוב להדפיס חיבורי להגדיל תורה ולהאדירה, אכ"י. - וידידי הרה"ג ר"ד קלויזנר שליט"א נכד המשנה שכיר, העביר לי צילום הערת המשנה שכיר בכתי"ק בגליון ה'שיח יצחק'. על מסקנת הגרי"ו, 'ואסור להשתמש בה שום תשמיש אחר'. וז"ל: אכן קצת צ"ע, ממה שכתב העטרת זקנים בסי' תרפ"א, דקודם שבירך על הדלקת נר חנוכה, יכול לבכר על הנר חנוכה להבדלה, ולחזור לכבותה, ולחזור ולהדליקה למצות נר חנוכה. ועדיף טפי למיעבד הכי דכיון דעבד בה מצוה חדא ליעבד בה מצוה אחרייתא, עי"ש. ולדברינו דאסורה בהנאה לא שרי לשימוש אחר כלל, וצ"ע. שוב נחמת, ולא קשה כלל דהעטרת זקנים מייירי בשהדליק הנר חנוכה בעצמה בלא כלי, ואז שפיר ראוי לעשות כן, ודו"ק.

הסובר שאין שום קדושה ואיסור שימוש במנורה

ובשו"ת משנה שכיר (רה-רו [שג-דש במה] קרן רא"ם) האריך בנדון שאלתנו, והביא שהשואל הבין שאסר את השימוש במנורה, יען שהוקצתה למצוה, להדליק

גם הבני יששכר אסר המנורה כל חנוכה

ושם (שד) הביא המשנה שכיר שהשואל רצה לפרש שדברי השלטי גבורים אינם על המנורה אלא על נר חנוכה, שהדליק בנר שעוה או חלב וכדומה. והשיב לו שגה בהבנת דברי השלטי גבורים, וגם הגאון הקדוש בעל בני יששכר בספרו חידושי מהרצ"א (חנוכה, ד"ה פסקי הלכות משלטי גבורים) כתב: עוד זאת נראה מהרי"א, דגם הכלי אסורה בתשמיש עד אחר ח' ימי חנוכה, עכ"ל. הרי דגם הוא הבין כן בפשט דברי השלטי גבורים. וא"כ עוד גרע המנורה גופא משמן הנשאר אחר השיעור. וכן מוכח, דא"כ למה חלקן השלטי גבורים לשנים. ומה נפ"מ אם הדליק בנר או בשמן, היה לו לומר בקצרה איך דינו אחר שכבה. ועל כרחק דקאי על המנורה גופא, ובוזה טובא השמיענו, ודו"ק. ועיין משנה מעילה (א, ו), נרות, פירש הרע"ב כלי חרס שמדליקין בו את הנרות. הרי דגם הכלי קרוי נר ודו"ק. - אמנם כמדומה שלגירסת הרי"א והרי"ד הנ"ל, שגרסו 'להסתפק' במקום 'להשתמש' כבשלטי הגיבורים, משמע קצת שמדבר מהשמן. ואכמ"ל להאריך כעת.

יש לצדד שהעומד לשנה הבאה הוקצה כל השנה

עוד כתב המשנה שכיר שם (בסוף התשובה), דגם לאחר חנוכה לא ברור כ"כ דשרי להשתמש בו לצורכו. על פי דברי הפרמ"ג (א"א כא, א) שהביא בשם הב"ח (סו"ס כא) דבשופר ולולב דעומד למצוה לשנה הבאה אסור להשתמש בו תשמיש הדיוט, עיי"ש. א"כ גם בחנוכה אסור להשתמש בו אפילו לאחר חנוכה תשמיש הדיוט. וכן כתב בתשב"ץ (ב, קעא): ותשמישי מצוה הנזרקין, היינו דוקא לאחר זמן, אבל כל זמן שהן במצותן אסור להשתמש בהן, שהרי אסור להשתמש בנר חנוכה אע"פ שאין בה קדושה וכו'. וכן כתב ר' אחא משבחה בשאלתות פ' שלח (שאלתא קבו) עכ"ל. הרי שכתב שכל זה לכל זמן שהן במצותן, ודו"ק. ועיי"ש כל הסימן ומורין דבריו כדברי.

האוסר רק תשמיש בזיון במנורה

ובשו"ת קנין תורה בהלכה (הורוויץ, ו, מז) העיר עליו, שהמעין בב"ח יראה שכתב רק 'לנהוג בהן מנהג בזיון אסור' ע"ש. וכ"ה באמת דכל שימוש בשופר חוץ מתקיעה של מצוה בזיון הוא. וכן בלולב. אבל מנורה בכל השנה ישתמש בה רק למצוה, לשבת או לסעודת סיום וכ"ה, ולא להדיוט כלל. ועיין מדרש רבה (תולדות סה, יח) יוסי משייתא בשעה שבקשו שונאים להכנס לבית המקדש, אמרו לו עול, ומה דאת מפיק דידך, נכנס והוציא מנורה של זהב, אמרו לו, אין דרכו של הדיוט לשמש בזה, אלא עול זמן תנינות, ומה דאת מפיק דידך, ולא קבל עליו. הרי דמנורה תמיד תשמישה בכבוד ולא בבזיון. וכן השיג על מה שאסר המשנה שכיר בימי החנוכה אפילו שימוש לדבר מצוה, על פי השלטי גבורים. דמלשון הרי"א 'נר חנוכה שכבה אסור להדליק לעשות בו חפציו, שכבה הקצהו למצותו כל ח' ימי חנוכה', מפורש יוצא דרך לעשות בה חפציו אסור, אבל לדבר מצוה הרי מבואר (תרע"ב, ב) דמותר להדליק נר של שבת בשל חנוכה. אלא שהמשנה שכיר תמה על השו"ע שזו היא שיטת ספר התרומה, ולמה לא הביא את דעות הרשב"א והר"ן והמלחמות החולקים, כנ"ל. ולכן המציא דהוא הדין במנורה אסור להשתמש אפילו למצוה. והקנין תורה חולק, דאף שבנר חנוכה יש מקום לאסור, כמו שכתב הגר"א שם דלדעה ראשונה אסור אפילו להשתמש לתשמיש דקדושה, והביאו המשנה ברורה. אבל כל זה בנר עצמו, אבל לאסור השימוש במנורה א"א לדייק מזה כלל, דא"כ יקשה על השלטי גבורים, למה כתב דאסור להדליק לעשות בו חפציו, דהיינו הדיוט, אם אפילו למצוה כנר שבת ואינך אסור. ומסקנת הקניין תורה, דבמנורה, כיון דרק השלטי גיבורים סובר שהוקצתה למצוותה, אסור רק לעשות חפציו של הדיוט. אבל לנר של תלמוד תורה דמבואר ברמ"א (תרע"ד שם) שמותר, שפיר דמי. וכל שכן במשך כל השנה, שמבואר בשבות יעקב (ב, מא) שהיה מנהגם כל השנה להדליק נרות שבת במנורה לחנוכה, ומובא בשערי תשובה (תרע"א, יב). וגם בשלטי הגיבורים שם משמע דאחר חנוכה מותר להדליק בה אפילו לחפציו. ולנרות שבת ראה שמייצרים מנורה בת שמונה קנים, שבמשך השנה הקנים מעורבים בעיגול, ומדליקים בה נרות שבת, ובימי החנוכה מיישרים אותה, ומדליקים בה נרות חנוכה. ואם כן הוא הדין בנידון השיח יצחק, שלקחו מנורת חנוכה והדליקו בה נרות לסעודת סיום מסכת, עשו כדין, ואין מקום לערער על העושה כן, דאף לשלטי הגיבורים והחידושי מהרצ"א אין שום פקפוק בזה.

נר חנוכה כל ימי חנוכה. אבל לאחר חנוכה אין חשש להדליק במנורה זו. והנידון הוא כיון שקי"ל דיכול להדליק כל הלילה עד עמוד השחר, כמו שכתב המג"א [כנ"ל בדברי השיח יצחק]. וא"כ כל הלילה חזי למצותה. ועל זה כתב השואל שמותר להשתמש בה. חדא, שהרי נר גופו אין בו קדושה, כשמואל (שבת כב, א). וטעם איסור השימוש לאורה הוא משום בזיו מצוה בשעת הדלקה. ואם הדליק נר גדול למצות חנוכה, והתנה שמקצה רק לשיעור שעת מצוה מותר להשתמש בנותר, לרוב פוסקים (עיין ט"ז תרעב, א). א"כ ראינו שאין בנר שום קדושה. וא"כ המנורה אשר בה תחוב נר זה, פשיטא שאין בה קדושה כלל. ואף תשמיש דתשמיש לא הוי. שנית, שבמגילה (כו, ב) איתא, ת"ר תשמישי מצוה נזרקין תשמישי קדושה נגנזין, אלו הן תשמישי מצוה כו'. ולא קחשיב מנורות ביהכנ"ס ומנורות חנוכה או של שבת. ופשיטא שמנורות שבת אין בהם קדושה כלל, ומותר להשתמש בתוך המנורות גופא לתענוג בעלמא. ולהדליק נר שבת בשארי מנורות או בלא מנורה כלל. ובאו"ח (קנד, ג) חשיב ואזיל תשמישי קדושה, כגון תיק של ספרים כו', ולא קחשיב מנורות דביהכנ"ס. ואף לא בין תשמיש דתשמיש כגון מכסה שהוא נעשה לשמור כו'. וא"כ אין כאן שום נדנדוד איסור אם משתמש במנורות חנוכה בחנוכה 'לצורכו', ואדרבא בא בשכרו על אשר הוא מכבד התורה בכלים יקרים בעת סעודת מצוה של סיום מסכתא. - דעת השואל שלא מצאנו שיש איזה קדושה בנר או במנורה שתחוב בה, והשימוש אף בנר עצמו מותר לאחר סיום המצוה. ואדרבא ראי לפאר סעודות מצוה במנורה יקרה.

הסובר שהמנורה נאסרה משום הוקצה למצותה

ובעל משנה שכיר דחה דבריו, שהוא ראה אחת, שחושב דטעם איסור השימוש הוא רק משום דמשתמש בשמן. ולכן פשוט שאין איסור אחר שכבר דלקה המנורה כשיעור. אבל הוא והשיח יצחק ראו שתיים, ואין הדבר פשוט כל כך. שהרי בשלטי הגיבורים (שבת ט, ב מדפי הרי"ף) העתיק לשון הרי"א בפסקיו: [יב]. נר חנוכה שכבה אסור להדליק לעשות בו חפציו, שכבה הקצהו למצותו כל ח' ימי חנוכה. וכן השמן הנשאר בנר אסור להסתפק [בשלה"ג: להשתמש] ממנו, כדין אתרוג שהקצהו למצותו כל ח' ימי החג, אבל אחר שעברו כל שמונת לילות של חנוכה, שכבר עבר זמן מצותו לגמרי, מותר ליהנות בין בנר בין בשמן הנשאר, כמו שביאר מ"ה בפסקיו [וכן בתוספותיו] בסוף פרק כירה (שבת מה, א), עכ"ל. הרי בפירוש דדימה המנורה גופא לאתרוג בכל עניניו, ושאלו לה היתר רק אחר עבר זמן מצותה לגמרי, היינו אחר ח' לילות, כמו שכתב בפירוש השלטי גבורים. ואלמלא ראה השואל את השלטי גבורים, לא היה מפרש שהשאלה הוא רק אם מותר להסתפק משיורי השמן. שהרי בשלטי גבורים חולק כבוד למנורה עצמה לדמותה לאתרוג, כמו לשמן שבנר. ומדברי השלטי גבורים הללו דן השדי חמד דהמצוה להדליק בכלי, וגם הכלי הוא חלק המצוה, ולא סגי אם ידליקו שלא בכלי, כגון שיחזיקו בכותל מקום לשמן, וידליק. א"כ פשיטא דלצורכו אסור. ויש רק להסתפק אם מותר להשתמש במנורה למצוה. ובשולי התשובה הוסיף שמה שאמרו וכי נר קדושה יש בו, לאו דוקא על המנורה, רק על האור דדולק בה, ולא היתה הכונה שלא יהיה בה דין הוקצה למצותו לאסור בהנאה.

והביא שלפי היוצא מדברי הר"ן ורשב"א ומלחמות (הנ"ל) נר חנוכה אסור לשימוש מצוה דעלמא. וכן במלחמות (ביצה ל, יז, א מדפי הרי"ף ד"ה ומפרקין) מסיק דכל חפץ שנקבע לשימוש מצוה, כל זמן מצותו יש לו דין הקדש, וחל שם שמים עליו. ודמי ממש לעצי סוכה. והיינו דקמתמה שמואל, וכי נר קדושה יש בו, רצה לומר שיהיה אסור בהנאה, אף לנגדו יהיה אסור השימוש. ומתוך רב יוסף, וכי דם קדושה יש בו, ורק משום בזיו מצוה עשאוהו כדבר שבקדוש, על כן אסור אף השימוש כנגדו, עיי"ש במלחמות, שלכל דבר תשמיש מצוה כל זמן שזמן המצוה קיים, יש בו דין קדושה, ואסור בהנאה. ולכן אסור נר חנוכה למצוה אחרת. ומה דאמרו דתשמישי מצוה נזרקין, היינו לאחר שעבר זמן מצותן, אולה מהן הקדושה לגמרי. אבל בזמן מצותן אסורין בהנאה כהקדש. ואם כן הפסק שנר חנוכה והמנורה אסור כל זמן מצותן, היינו כל הח' לילות, אף לשימוש מצוה דעלמא, הוא דעת השלטי גבורים הנ"ל. והביא שבשו"ת שערי דעה (להגרי"ל מסאסניצא, א, ט) כתב גם כן דהוקצה למצותו הוא דומיא דהקדש ממש, ודייק כן מירושלמי ערלה (א, א) גבי אתרוג שנטעו למצוה. והאריך בעניין אם יועיל תנאי להתיר המנורה בתשמיש אחר זמן המצוה.

זיו ההיכל - פקודת משה

ממרן רבינו הגה"צ גאב"ד נוח אחיעזר זצ"ל

ולכן יהודה שרומז על משיח בן דוד, רצה לדבר בעצמו באזני יוסף שרומז על משיח בן יוסף, בלי מתורגמנים ובלי שלוחים, כדי לעשות פועל דמיוני לגאולת עם בני ישראל, שהם בני בכורי של הקב"ה שגאל אותם בכבודו ובעצמו, ולא ע"י שליח, עכדפח"ח ושפ"י.

ולענ"ד אפשר להביא לדברים אלה ראיה מגמ' מפורשת במסכת (בבא מציעא פ"ו ע"א), כל מה שעשה אברהם בעצמו פרע לו הקב"ה בעצמו, וכל מה שעשה ע"י שליח פרע לו הקב"ה ע"י שליח עיי"ש. וכעין זה בסגנון אחר במדרש ב"ר פמ"ח י' ופסיקתא רבתי פ"ד סי' ג', ואר"י א"ר כל מה שעשה אברהם למלאכי השרת עם שליח עשה הקב"ה לבניו ע"י שליח עיי"ש. והנה לפי דברינו הנ"ל, הרי מדברת התורה"ק בפרשתנו מבתי המקדש והגאולה העתידה כאשר ב"ב נזכה שבית המקדש השלישי ירד מוכן ומשוכלל מן השמים כשהוא כלול בהדרו, וזה יהיה אחרי כתי"ת שרומז על שתי בתי המקדש שנחרבו כדברי הרבינו בחיי, למאור הרומז על המקדש השלישי שיאיר לעולמי עד, וגאולה זו תהיה בזכות משה רבינו שהוא יהיה הגואל, כדברי האוה"ח. ומאחר ומשה רבינו היתה שכינה מדברת מתוך גרונו, והרי זה כמו ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו בלא שליח יגאל אותנו וכנ"ל, ועל כן אמרה תורה, ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור. שהגאולה האחרונה המכונה למאור תהיה דוקא ע"י משה רבינו ששכינה מדברת מתוך גרונו, וזה כמו ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו בלי שליח, וממילא זה להעלות נר תמיד, תהיה זה גאולה שאין לה הפסק, אלא גאולת עולם. וזה מה שדורש גם רבי חייא בזוה"ק, מאי שנא הכא מבכל אתר דכתיב ואתה הקרב, ואתה תדבר ואתה קח לך ואתה תצוה, אלא כולא ברזא עלאה איהו לאכללא שכינתא בהדיה, כי דיבורו של משה ששכינה מדברת מתוך גרונו, זה כמו שהקב"ה בכבודו ובעצמו אומר, והוא בכבודו ובעצמו יצוה ויתן לנו את המלכות של משה רבינו מהימנא גואל ראשון, שהוא גם גואל אחרון. וממילא יהיה זה להעלות נר תמיד בב"א אכ"ר.

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד. בזוה"ק א"ר חייא מאי שנא הכא מבכל אתר דכתיב ואתה הקרב, ואתה תדבר, ואתה תצוה, ואתה קח לך כו' אלא כלא ברזא עלאה, לאכללא שכינתא בהדיה. בפשטות י"ל עפ"י **הישמח משה** בפרשת מטות, על מה שאמרו רז"ל, כל הנביאים התנבאו בכה אמר ה' הוסיף עליהם משה שנתבא בזה הדבר. שנבואת משה בזה הדבר היה בבחינת שכינה מדברת מתוך גרונו, כדיבור השכינה כביכול ולא ע"י שליח. עיי"ש ועיין גם **בתכלת מרדכי** פ' שמות אות י"ז שכתב כעין זה.

והנה ברבינו בחיי בפרשתו מפרש הפסוק כתית למאור להעלות נר תמיד, דכתית רומז על ב' המקדשות שנחרבו שעמדו ת"י ות"כ שנה, ולמאור רומז על בית המקדש השלישי שיאיר ב"ב בקרוב, כפי שכינה הנביאים את הגאולה העתידה קומי אורי כי בא אורך, ואור זה יהיה תמיד ולא יהיה יותר חורבן, וז"ש למאור להעלות נר תמיד עיי"ש. ובדברינו אלה יש ראיה מפורשת לפירושו של **האור החיים הקדוש**, שהגאולה העתידה תהיה בזכות משה שהוא יהיה מלך המשיח, וצו הוא מלשון מלכות עיי"ש, ולכן אמר ואתה תצוה, שמשה רבנו הוא שיהיה המלך הגואל ולא ע"י שליח, ואז תהיה הגאולה נצחית ובית המקדש השלישי שנקרא מאור יהיה להעלות נר תמיד וק"ל.

אולם באופן פנימי יותר אמרתי בפדיון הבן של ניני שיחי' בנו של נכדי הר"ר יעקב יעקובוביץ, חתן בני הרה"ג רבי יצחק ישעי' שליט"א, די"ל דכל זה יש לו קשר למצות פדיון הבן, שהיא מצוה חשובה וערכה רב מאד, בהקדם דברי **אבי מורי זצ"ל בברכת אברהם** פ' ויגש, שפירש בפדיון הבן של נינו הראשון שיחי' לאורך ימים אמן, מה שביקש יהודה, ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני, שביקש יהודה לדבר עם יוסף מפה לאוזן בלי שליחים ומתורגמנים. דהנה **הרמ"א** ביו"ד סי' ש"ה מביא להלכה את דברי **הריב"ש**, שאין האב פודה את בנו ע"י שליח. וכל נושאי הכלים של השו"ע חולקים על דברי רמ"א וריב"ש אלו, ופוסקים דכמו בכל מצוה אנו אומרים שלוחו של אדם כמותו, כן במצות פדה"ב אפשר גם לפדות הבן ע"י שליח, אלא דכמו בכל מצוה אמרין מצוה בו יותר מבשלוחו כן הדבר הזה אבל לא יותר. ולהלכה יכול האב לפדות הבן ע"י שליח. אולם רבנו **החתם סופר** בשו"ת (יו"ד סי' רצ"ג-ורצ"ד) כותב, דאם אמנם ההלכה היא כמו החולקים על הריב"ש, דגם ע"י שליח אפשר לפדות הבן, מ"מ אין אנו רגילים לעשות מצוה זו ע"י שליח, ומצוה בו יותר מבשלוחו, ולכן כתב הרמ"א דין זה כאן דוקא, כדי לעשות זכר לבכורי מצרים, שהקב"ה בכבודו ובעצמו הכה את בכורי מצרים ואת בכורי ישראל הציל, כמש"כ אני ולא מלאך אני ולא השליח, ולזכר זה גם אנחנו משתדלים לעשות מצות פדיון הבן הבכור בעצמנו ולא ע"י שליח עכד"ק.

ומסביר אבא מארי זצ"ל, כי בני נקראים בכור כמש"נ בני בכורי ישראל, וגם משיח נקרא בכור כמש"כ במדרש פ' בא, אף אני בכור אתנהו, ולכן משתדל כל אב לפדות את בנו בכורו בעצמו ולא ע"י שליח, ובזה אנחנו מעוררים שגם הגאולה העתידה, שזה כמו מצות פדיון הבן שהקב"ה יפדה את בנו בכורו עם ישראל מהגלות ע"י משיח צדקנו, שגם הוא בכור, שהגאולה תהיה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו ולא ע"י שליח, ואז תהיה ב"ב גאולה עולמית ישועה נצחית.

בית הזראה "כדת משה"
 ע"ש מרן הגאב"ד הגה"צ רבי משה יעקב זיילר זצ"ל ואב"ד נוח אחיעזר
 בראשות מורנו הגאב"ד הגה"צ רבי יצחק ישעי' שליט"א
 במתן ביהמ"ד הנהיג אברהם עזרי' ח"י חשוני ז' בני ברק
 טלפון חדש: 03-9551375

שעות פתיחה
 בבוקר: 8:15-9:00
 אחר הצהריים: שעה בין מנחה לערבית
 [מפני הדיקלוק תורות ועד זמן מועד]
 בשאר שעות היום - בבית מורנו הרב, רח' עזרא 46
 בתל אביב טלפון: 052-7625793

חידת לפרשת השבוע
 הוא לא פנוי
 הוא לא נשוי
 וגם לא גרוש.
 היא לא פנויה
 היא לא נשואה
 וגם לא גרושה.

פתרון החידה השבועית (תירוץ):
 והיו הכרבים וגוי' **איש אל אחיו** וגוי' (כ). חמש היריעות וגוי' **אשה אל אחתה** וגוי' (כ). בפרשה יש אחים וש אחיות אך אינם בני אדם, ודוק.
 © כל הזכויות שמורות

גמ"ח נלי עבודה "אביה" (שינוי) טלפון: 03-6780673 או 054-2149883 (שלמה)
רוב כלי העבודה: פטישיון, רתנת, דיסק, מקדחות, מברגות, קונגו, וכיו"ב
חדש! מכשיר היתוך לקרמיקה! יעוצ' וליזוי מקצועי חינם!

גמ"ח חדש!
160 מטבעות כסף
לעשיית פדיון נפש, על פי האריז"ל והרש"ש
 טלפון: 03-6780673 או 054-2149883 (שלמה)